

SKRILJE. PODRUŽNIČNA CERKEV SV. MARJETE ANTIOHIJSKE

Prenos bogoslužja iz skriljske cerkve ponuja lepo priložnost, da spet nekoliko odstranimo zaveso v preteklost, s katero je tesno povezano tudi naselje.

Skrilje ležijo v tistem delu Vipavske doline, kjer je v jutru evangelizacije oglejski patriarh ustanovil enega izmed dveh vikariatov. Z ozeljanskim sta poslej, kljub odljudnim časom, po Sončni dolini vztrajno pletla pastoralno mrežo ter si delila boleti in prelesti vnetih oznanjevalcev.

Po zavládi Rimljanov je tu nekje zrastle prva *Villa Scrilaci*, *Skriljska vila*, ki se najbrž ni hvalila s tem imenom, a vendarle postala zametek sedanjega Rovtarjevega dvorca, in z vnemo prvega lastnika, vojaškega veterana, širila naselje, katerega moč se do danes ni upehala.

Iz ustnih in pisnih virov vemo, da so Skriljani in prebivalci posameznih zaselkov skozi stoletja pomagali zidati, obnavljati, pa tudi opuščati in na novo postavljati kar nekaj cerkva.

Ena izmed teh, cerkev sv. Marjete, morda še pred njo sv. Donáta, je najprej stala na Zdeščah. Njeni ostanki so zdaj le še groblja in merišče. Ko jo je leta 1876 cesar Jožef II. odpisal in velél podreti, so se njene dragotine, tudi svetniki in zavetniki zatekli v središče vasi, v Valíče.

Prva cerkev *skriljskega vikariata* je bila posvečena svetima *Mohorju in Fortunatu*. Tako domnevamo, ker je bil tukajšnji *vikariat* poseben varovanec oglejske Cerkve in njenih patronov.

Ko sta se sredi 15. stoletja za njim izgubila vsaka sled in zanesljiv spomin, je najbrž spet v Valíčih zrastle cerkev sv. škofa Donáta, za njo, leta 1660, sv. Janeza Nepomuka in slednjič, med letoma 1928 in 1934, sv. Marjete Antiohijske.

Spomin na sv. Donáta se je v Valíčih ohranil do današnjih dni, saj mu je v cerkvi še vedno posvečen desni stranski oltar. Sv. Janez Nepomúk. Tega sta vneto častila *Frančiška Zois* in njen

mož *Jožef Pollini*, ki sta bivala pod krovom nekdanje rimske vile. Zato sta spodbudila in tudi financirala povečanje stare cerkve sv. Donáta in vplivala na spremembo zavetnika.

Sedanje svetišče sv. Marjete je bilo prezidano in povečano za časa kamenjskega župnika *Frantona Črnigoja*, ki ni znal mirno spremljati staranja božjih hiš, zato jih je vneto obnavljal in povečeval.

Véliki oltar sedanje cerkve je mojstrsko delo italijanskih kamnosekov, ki bi v bližini Benetk za vedno končalo na pokopališču oltarjev. Pa ga je gospod Franton kupil, prepeljal v Skrilje in dal na novo postaviti italijanskim zidarjem. Oltarna slika, delo goriškega slikarja *Clementeja Del Nerija*, je iz leta 1928.

Podoba sv. Janeza Nepomuka, ki je izgubil prvenstvo s sv. Marjeto, je dobila prostor na južni steni cerkvene ladje. Ob njej visi še stara podoba sv. Marjete iz podrte zdeške cerkve. Od tam so prišle tudi postaje križevega pota.

Cerkev ima še dva stranska oltarja, ki sta repliki kamenjskega. *Clemente Del Neri* je na desnem določil prostor sv. Donatu, na levem pa skriljski kopiji dunajske Marije Pomagaj. Obe sta iz 30. let 18. stoletja in zato potrebni restavratorjevih rok, saj je umazanija časa zastrla njun barvni sijaj in duhovni lesk.

Leta 2018 so Skriljani poskrbeli še za četrti oltar. Ta je z marmorno menzo in ambonom, ki sta po liturgičnih priporočilih obrnjena k vernikom, tudi teološko posrečena vez med svetim prostorom prenovljenega prezbiterija in ladjo božjega ljudstva.

Kamenjski župnik *Josip Sovdat* je leta 1863 poskrbel za prvi skriljski zvonik in se ob njem mojstril za podvig, ki ga je čakal v Vrtovinu.

Skrilje s svojimi starožitnimi zaselki so priča bogate, a viharne preteklosti, priče mladosti, ki ne raste in ne umira s stavbami in zidarji, temveč se krepi z vsem, kar prinaša življenje dobrega in slabega. Te preizkušnje so semena novega upanja, posejanega z vero v Božjo pomoč.

KVIZ:

Kam so spadale Skrilje v času prvega vikariata?

Komu je bila posvečena prva skriljska cerkev?

Katerega svetnika so pred letom 1786 častili na Zdeščah?

Naštej tri zavetnike podružnične cerkve v Valičih!

Kdaj je bila sezidana sedanja skriljska cerkev?

Od kod Skriljanom glavni oltar?

Katera podoba krasi levi oltar skriljske cerkve?)

Kdaj je skriljska cerkev dobila četrti oltar?